

Terminologia botànica popular en occità de la Vall d'Aran.

Noves dades i consideracions sobre la complexa qüestió dels noms del pollancre

AITOR CARRERA I BAIGET

Universitat de Lleida

ORCID: 0000-0003-2343-6387

aitor.carrera@udl.cat

Doctor en Filologia Catalana amb

una tesi sobre el gascó de la Vall d'Aran i de l'Alt Comenge —a l'Estat francès— defensada a la Universitat de Lleida (premi extraordinari de doctorat), on és professor de llengua i de lingüística occitanes des de 2001 i on dirigeix la càtedra d'Estudis Occitans d'ençà de 2011. És autor de més d'un centenar de publicacions sobre l'occità que s'interessen per aspectes de dialectologia, gramàtica, toponímia o sociolingüística en forma d'articles en revistes o capítols de llibres i de mitja dotzena de volums, entre els quals es compta la primera gramàtica moderna de l'aranès (*Gramatica aranese*, 2007) o el primer volum en què s'exposen sistemàticament i en paral·lel les formes i estructures de l'occità referencial i les del gascó de la Vall d'Aran (*L'occità. Gramàtica i diccionari bàsics*, 2011), que inclou el primer diccionari català-aranès.

Resum

Aquest treball s'interessa, amb dades obtingudes sobre el terreny, per un aspecte confús de terminologia botànica popular en aranès, amb nombroses llacunes i contradiccions en treballs anteriors: les designacions del pollancre. Establirem el catàleg de formes i en raonarem la distribució i la posició en occità des d'una òptica que, tot i partir d'un enfocament dialectològic i diacrònic, pot ser d'interès per a les aplicacions de la terminologia.

PARAULES CLAU: occità; gascó; aranès; fitonímia; terminologia

Abstract

Popular botanical terminology in Aranese Occitan. New data and considerations on the complex question of the names for the poplar

This paper, which includes field data, deals with a confusing aspect of popular botanical terminology in Aranese Occitan, an aspect marked by numerous contradictions and gaps in previous studies, namely, the terms designating the poplar. We seek to establish the catalog of forms, their geographical distribution, and their place in the context of Occitan from a perspective that, although starting from a dialectological and diachronic approach, may be of interest for terminology applications.

KEYWORDS: Occitan; Gascon; Aranese; phytonymy; terminology

TERMINÀLIA 24 (2021): 7-17 · DOI: 10.2436/20.2503.01.164

Data de recepció: 27/04/2021. Data d'acceptació: 19/07/2021

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Els noms del pollancre en occità. Visió general

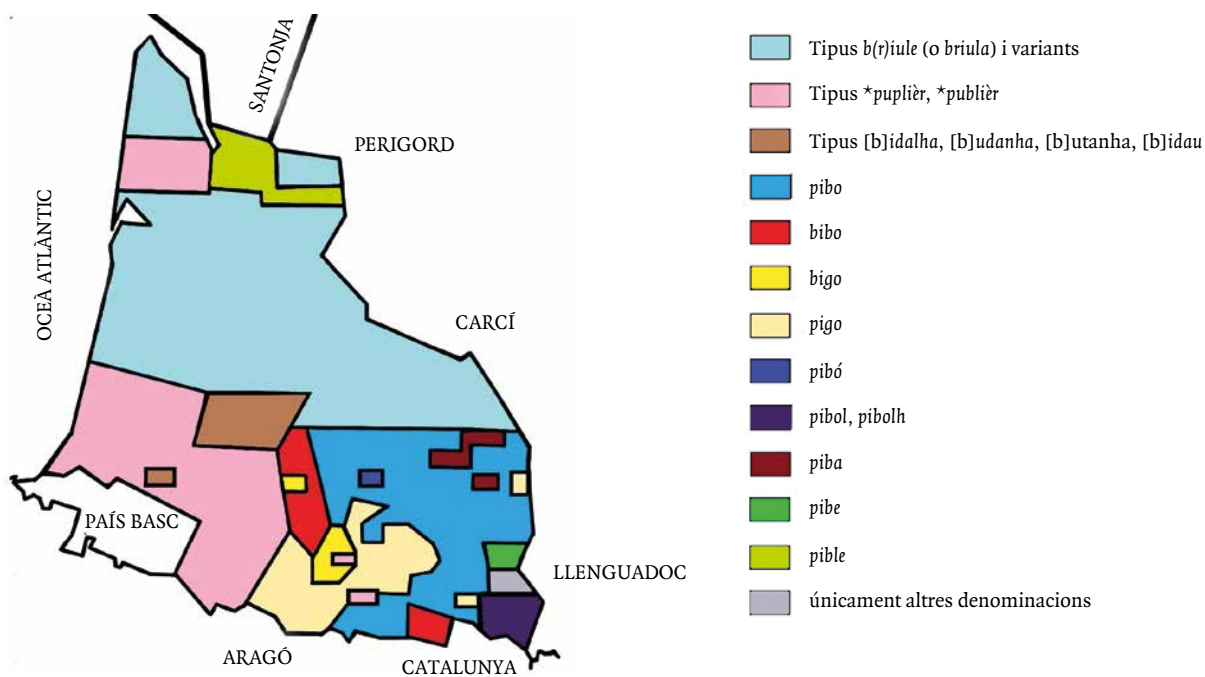
En el diccionari recent de Sauzet (2019, p. 506) hi consten dos mots com a equivalents del francès *peuplier*. D'una banda, sense més precisions, el terme *pibola*. D'altra, com a *peuplier blanc*, la forma seria *albar*. Aquest catàleg reduït contrasta, d'entrada, amb el generós inventari que figura a Guilhèmjoan (2005, vol. 2, p. 213), obra referida específicament al gascó. Deixant de banda el cas de *Populus tremula* (el trèmol, del qual ens haurèrem d'ocupar en una altra ocasió), s'hi recullen fins a nou termes diferents. D'un costat, com a *Populus sp.*, tot i que precisant alhora que és «*plutôt ~ [peuplier] blanc, P. alba*», s'assenyalen *píbol*, *pígol*, *bígol* (sud del Gers, Bigorra, Comenge), *biule* (nord de l'Armanhac, Nerac, Lanes), *briula* (femení; Basàs, Lana Gran) i *b(r)eule* (Medoc). D'un altre costat, s'hi afegeixen *butanha*, *budanha* (sud-est de les Lanes) i *bidau* específicament com a *peuplier noir* o *Populus nigra*.

En aquest segon treball segurament es miren de reproduir les formes més remarcables que apareixen en el mapa 'peuplier' del primer volum de l'*Atlas linguistique et ethnographique de la Gascogne* (ALG, vol. 1, mapa 153), obra magna de la geolingüística occitana. Els fets gascons són certament complexos, però hi ha algunes constants territorials. A la meitat septentrional del domini hi imperen sobretot —amb possibles variants locals— el tipus *biule* o *briule* (o *briula*). El segon se situa sobretot a la part occidental (bona part de la Gironda i sector nord de les Lanes), mentre que el primer apareix a l'oriental (Òlt e Garona, zona superior del Gers, punts del Tarn e Garona i alguna localitat propera de l'Alta Garona). De fet, sembla que el tipus *biule* s'endinsa en territori llenguadocià, on fins i tot arriba a atènyer algun punt de l'Òlt i de la Dordonya segons l'*Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc occidental* (ALLOc, vol. 1, mapa 188). Al bell mig del domini gascó apareix un illot al sud-est de les Lanes que presenta formes del tipus [b]idalha, [b]udanha/[b]utanha, [b]idalha o [b]idanh (probablement amb un error de transcripció en els casos aparents de [u] pretònica, contraris no només al que figura al diccionari ja citat, sinó també a Palay, 1980, p. 172), semblant al [b]idau isolat de Salias de Biarn, una sèrie de termes que el *Französisches etymologisches Wörterbuch* (FEW, vol. 21, p. 67) no sap raonar etimològicament però que tenen una curiosa semblança amb *vidalha*, nom de vinyes salvatges (derivat de *VITIS*, doncs), i amb un mot homònim —si és que no és el mateix— que pot designar precisament fongs que neixen al peu dels pollancre («Pholiotte du peuplier»; Palay, 1980, p. 130, 172). Si anem al sector meridional, la part inferior de les Lanes i tot el departament dels Alts Pirineus (Bearn, Baix Ador) sembla que disposen d'adaptacions del francès *peuplier* (és a dir, **puplier* o **publier*), cosa que ja va insinuar Ronjat (1980, vol. 1, p. 147) a partir de dades pouades en l'*Atlas linguistique de France* (ALF): «*Mézos et Sauveterre puplier* sont sus-

pects d'emprunt au français». Per contra, tot el sector sud-oriental —en el qual hem d'incloure la Vall d'Aran— disposa de termes com *pibo*, *pigo*, *bibo* o *bigó*, a més d'algunes variants com un *piba* —femení— en punts isolats de la plana o un *pibolh* a Conhlens o Aulús, per exemple. Val la pena de subratllar que, tan bon punt apareix la vocalització de la lateral final típica del gascó (*pibol* > *pibo(u)*), la forma ja no és oxítona sinó paroxítona, només amb alguna rara excepció local (com a Sent Martin, al Gers, on hi ha efectivament [pi'βu]). Formes d'aquest tipus semblen haver tingut més extensió cap a l'oest si tenim en compte que, arran de l'àrea del més que probable francesisme **puplier* o **publier*, s'ha enregistrat *pípou* (per tant, *pipo*, amb manteniment de la sorda intervocàlica) a Arrens (Rohlf's 1977, p. 163) o encara que, segons Palay (1980, p. 768), «*píbou, pígou, bígou*» és un «t. générique» per designar el pollancre (per contra, *bigou* [bigó] és etiquetat de propi de la Bigorra o el Gers, per exemple; Palay, 1980, p. 132).

D'aquelles tres formes, la més difosa és indubtablement *pibo*, que enllaça amb el *pibol* majoritari en el dialecte central de la llengua occitana que atesten tant l'ALLOc (en el mapa que hem citat més amunt) com també l'*Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc oriental* (ALLOr, vol. 1, mapa 252), on femenins del tipus *pibola* o *pibòla* —que no són absents tampoc més a l'oest— emergeixen amb força tant cap al Roergue (cosa que confirmen encara de manera més evident l'ALLOc i sobretot l'*Atlas linguistique du Massif Central* [ALMC] de Nauton; ALMC, vol. 1, mapa 261, 'le peuplier') com cap a la zona oriental més propera al provençal, vers la Losera, punts llevantins de l'Erau o el Gard, cosa que ja anuncia l'hegemonia de *pibola* a Provença reflectida per l'*Atlas linguistique de la Provence* de Bouvier i Martel (ALP, vol. 1, mapa 591).

L'origen etimològic de formes com les que hem vist ja va ser objecte d'un treball relativament matiner de Puitspelu (1888), qui va assenyalar que, havent-hi tantes formes occitanes amb [i] en la primera síl·laba, no podien ser simples *exceptions* i que, per tant, calia imaginar una variant **PÍPULU* del llatí *PŌPULUS*: «*Toutes les formes si variées par lesquelles les langues romanes ont exprimé le peuplier peuvent donc s'expliquer facilement, à la seule condition de consentir à une variante *pipulum de *populum*» (Puitspelu, 1888, p. 292). Ronjat, però, contesta aquesta possibilitat: «*Je crois [...] que les types [sic] prov. pible et pibo(l), franco-prov. piblo (variante avec voy. labialisée públo) et pivo < -ol sont le produit tout naturel d'une dissimilation vocalique renversée (tonique par posttonique) sous l'influence d'un suffixe reconnu ou, plus généralement, d'une terminaison usuelle de mot*» (Ronjat, 1918-1920, p. 481). En la seua cèlebre *Grammaire istorique*, insistirà en aquest punt i evocarà una altra vegada aquest *renversement*: «*Les types [sic] vpr. piból, *píbol et *pible peuvent s'expliquer par dissimilation vocalique normale pour le premier, renversée pour les deux autres*

MAPA I. Principals denominacions del pollancre en gascò a partir de l'ALG (elaboració pròpia).

No es consignen els francesismes que conviuen amb formes autòctones ni les situacions de polimorfisme en els límits d'àrees

par une finale de mot usuelle» (Ronjat, 1980, vol. 1, p. 147-148), una explicació que convindrem que queda lluny de lluir-se en els detalls.

En algun moment sembla que Ronjat accepti que seria un cas comparable a nivól 'núvol', mot que presenta aparentment la mateixa anomalia en la vocal inicial partint del llatí NUBILU i per al qual es torna a servir del terme «dissimilation vocalique renversée» a l'hora de citar un hipotètic *NĪBULU (Ronjat, 1980, vol. 1, p. 132) que ja figurava en treballs anteriors (com el *Romanisches etymologisches Wörterbuch* [REW 5975]; sobre aquesta forma, remetem a les explicacions de Coromines al *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* [DECat, vol. 5, p. 990], que reporta les explicacions de Meyer-Lübke). Tanmateix, per justificar tant les formes del tipus b(r)iule com bibo/bigó o fins el pigo que apareix en alguns llocs, Ronjat (1980, vol. 2, p. 452) acaba afirmant el següent: «Il semble que pōpulu s'est croisé avec un *bigulu à traitement tantôt pop. (-i-u-), tantôt savant (-g), mot d'origine celt.?». Rohlfs (1977, p. 233) va seguir Ronjat en la hipòtesi del creuament, però aquesta vegada pensant en els vímets i els til·lers, VIMEN i TILA, cosa que Coromines (DECat, vol. 6, p. 657) qualificarà posteriorment d'«insostenible i supèrflua [...] explicació per fantàstics encreuaments».

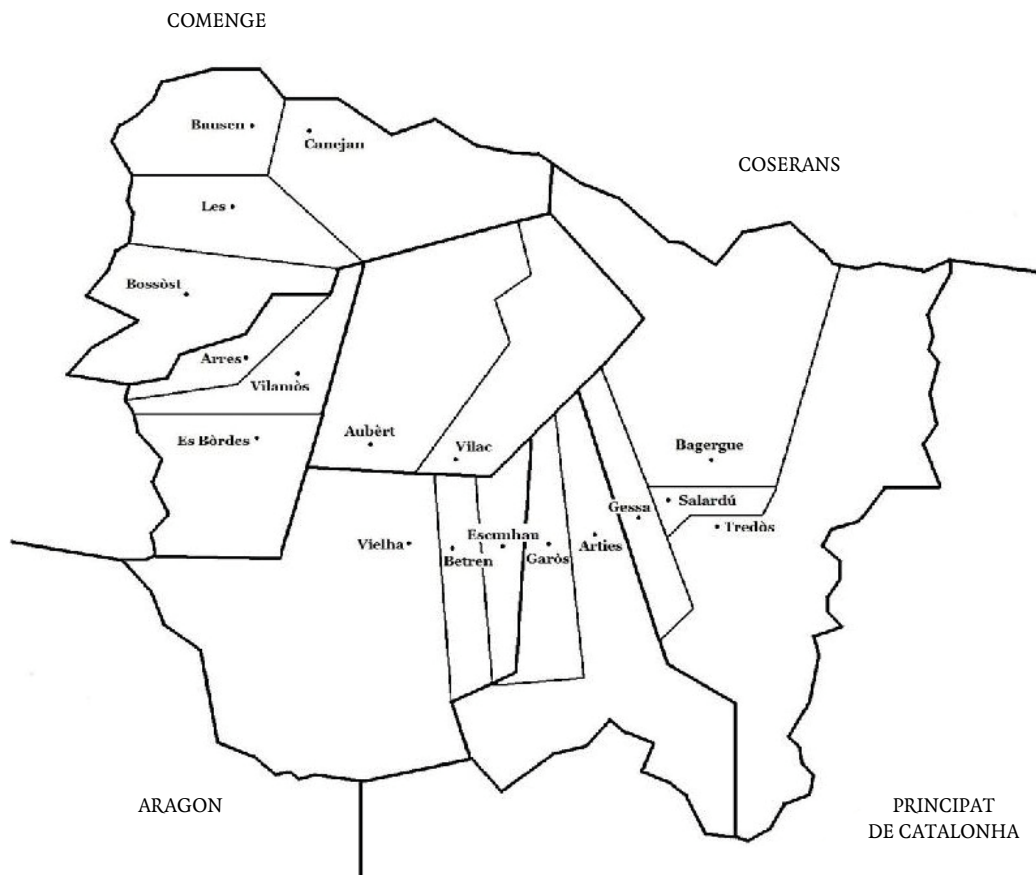
L'FEW de Wartburg, que recull un inventari important de descendents de PŌPULU, ja dubta d'aquella pretesa forma cèltica de Ronjat («Ein solches wort [sic] hat aber im kelt. keine anknüpfung»; FEW, vol. 9, p. 182), tot dient que era gairebé un invent que Rohlfs va prendre «als eine realität [sic]». I això mateix, de fet, seria

també aplicable a Séguy, que torna a veure «PŌPULU plus ou moins [sic] hybridé para [sic] *sbīgulu [...] dans tout le domaine» seguint, un cop més, Ronjat (Séguy, 1953, p. 228).

Tant en la seua tesi (Coromines, 1931, p. 95) com al DECat (vol. 6, p. 656), Coromines atribueix a Ronjat una base *PŪPULU (com havia fet, abans, Krüger, 1995, p. 62) que no sembla que el felibre citi realment, però que, al cap i a la fi, resol el problema: «Ja va indicar Ronjat [...] que aquest tipus oc. obliga a postular una base *PŪPULUS [...] amb dissimilació ū-u > i-u, tal com nivól/núvol, tiure < tüüre, piuze < PŪLICE» (DECat, vol. 6, p. 656). En resum, aquesta variant *PŪPŪLU que apareix explícitament en Coromines sembla que pot explicar les variants en joc. Si bé la forma amb [i] inicial, pibol, apareix documentada en occità des de l'edat mitjana (és atestada per Levy tant al *Provenzalisches Supplement-Wörterbuch* [PSW, vol. 6, p. 307] com al *Petit dictionnaire provençal-français* [PDPF, p. 294] i també per Raynouard, 1838-1843, vol. 4, p. 534), podem imaginar un *púbol anterior amb [y] del qual provaria l'existència precisament un topònim empordanès, Púbol (amb [u] tònic català homòleg de [y] occità), qualificat de «relíquia avançada del tipus *PŪPULU» a l'*Onomasticon Cataloniae* (OnomCat, vol. 6, p. 286) o «avançadeta de l'àrea d'aquesta variant cap al SE» (Coromines, 1990, p. 341). Com ja hem vist que assenyalava Coromines, el pas a píbol (que existeix encara en alguns punts isolats segons els atlas llenguadocians, sobretot cap a l'Òlt o l'Erau) pot explicar-se per una dissimilació de [y] davant d'una vocal velar que no té res d'estrany en occità. Afegim-hi, a

tot plegat, que la presència de *pibol* —amb accentuació a la darrera síl·laba—, forma abassegadorament majoritària en els nostres dies al centre del domini, podria justificar-se perquè el mot s'ha arreglrat amb altres termes en *-ol* (la «terminaison usuelle de mot», que deia Ronjat), amb formes —més nombroses— que presenten la seqüència *-ol-* encara que no sigui final (vegeu els exemples del mateix Ronjat, 1980, vol. 3, p. 358) o fins amb el femení *pibola*, ja que recordem que l'occità general no disposa de formes proparoxítones. Això mateix sembla que s'insinuï a l'FEW quan es fa referència no només a les possibles especialitzacions semàntiques entre el masculí i el femení quan conviuen (per tant, la cohabitació podria facilitar la coincidència d'accent en els dos mots), sinó fins i tot en l'al·lusió a un sufix *-ULLA* que apareixeria en altres termes botànics, justament després d'evocar variacions en la posició de l'accent en *pibol* i *píbol*, de les quals —per altra banda— se'n recullen evidències. No deixa de ser simptomàtic —i ve a reforçar el que anem dient— que hi hagi una associació clara entre, d'una banda, l'aparició d'una lateral final i que la forma sigui sobretot oxítona (*píbol*, [pi'βul]) i, d'una altra, que en els llocs on s'ha voca-

litzat la lateral final —i fos amb la velar precedent— la forma sigui sobretot paroxítona (*pibo* [ˈpiβu] i variants), com ja hem remarcat més amunt. Això és visible no només en les formes del gascó sud-oriental (*pibo*, *bibo*, *bigò...*), sinó en els confins orientals del Llenguadoc, on ja es manifesta un altre cop la vocalització i on l'ALLOr torna a recollir casos de *pibo* paroxíton (o fins *pi[v]o*, *pi[v]e...*) a l'Erau i el Gard. A tot això hauríem de sumar-hi que en les formes gascones de tipus septentrional *b(ɾ)iule* resulta innecessari de veure-hi creuaments, perquè s'expliquen simplement com a variants sincopades del mateix *PŪP(U)LU, que d'un *[ˈpywle] pot passar fàcilment a *biule* a través de la dissimilació de la vocal labial (*PULLICELLA > *puucèla > piucèla; vegeu DECat, vol. 6, p. 679), i on l'aparició de la bategant pot ser, ras i curt, un producte de repercussió de líquida. Per reblar el clau, en el cas de les formes gascones *pibo/bibo/bigò*, fins podria ser possible que sortissin d'un precedent *pibó(u) oxíton paral·lel al *píbol* majoritari en el qual s'hagués endarrerit l'accent, ja que recordem que és un fenomen ben conegut en alguns parlars —com l'aranès mateix— en mots bisíl·labs amb un *-[u]* tònic final (vegeu Coromines, 1990, p. 14).

MAPA 2. Punts d'enquesta

2 Els termes concurrents per designar el xop a la Vall d'Aran

2.1 Pibo, bibo, bigo

En el mapa que ja hem citat de l'ALG (vol. 1, mapa 153), el nom de *Populus alba* a Casau és *bibo*, una forma que es repeteix amb aquesta fesomia exacta cap a punts nord-occidentals dels Alts Pirineus (Sent Leser, Aurelhan, Semiac) o en un indret del Gers (Arriscla) com a nom genèric del *peuplier*, per oposició al *pibo* majoritari en tot el sector sud-oriental de Gascunya, que ja envolta la Vall d'Aran (Mèles i Luishon, arran de la frontera; en aquest segon cas al costat de **publièr*). La mateixa informació de Casau ja apareixia a Séguy (1948, p. 94).

Bibo és la forma que el poeta Jusèp Condò va donar a Griera (1918, p. 32) com a nom del pollancre, i igualment la que consta a Equip (1980), «Bibu» (traduït com a «àlbert [sic]», «àlamo»). Per la seua banda, Llena de Gelcén (1953, p. 85-86) va obtenir «Vivo» a Es Bòrdes (*Populus pyramidalis*), al Baish Aran, i també a Arties, al Naut Aran (aquí com a *Alnus glutinosa*, confusió probable amb el nom del vern, que és *vern* en aranès). És igualment *bibo* (tot i que transcrit com si tingués [o] en comptes de [u]) el que consta a Krüger (1995, p. 58) com un dels noms dels «chopos», si bé més endavant ell mateix afegeix una variant en plural *bigos* (un altre cop amb [o]) com a pròpia de Salardú que enllaça no només amb el *pigo* que Rohlfes (1977, p. 163) va trobar a Arrens, Varetja, Cautarés, Argelès i que l'ALG (en el mapa citat) situa des de la Varossa fins al país d'Arribèra (Sent Gaudenç) o localitza igualment a Castilhon de Coserans (Séguy, 1953, p. 114 la va obtenir a Argenh, ben a prop) i en diversos indrets de la Bigorra o del Lavedà, sinó concretament amb el mateix *bigò* que compareix en algun punt bearnès (L'Enveja) o dels Alts Pirineus (com Bòrda o Gèrda). Aquest mateix *bigò* va ser enregistrat com a *Populus nigra* a Senta Maria de Campan (Séguy, 1953, p. 114) i a Campan mateix (Rohlfes, 1977, p. 163). L'inventari aranès es completaria per ara amb *pibo*, perquè, tot i que a Comission (1984, p. 44) hi consti «Bibo (pollancre)», en aquest mateix treball hi ha «*pibo/bibo* m. pollancre» (Comission, 1984, p. 83). *Pibo* també és la forma que consta per a Canejan a Séguy (1953, p. 114), *Populus nigra*, i la que va trobar Heyns (1938, p. 135) a la població immediata de Mèles com a 'Pappel' (per tant, com l'ALG).

Totes aquestes informacions difícilment ens permeten imaginar la distribució precisa de totes les formes concurrents a la Vall d'Aran més enllà de vincular esporàdicament determinades poblacions concretes (Canejan, Es Bòrdes, Casau, Salardú...) a segons quins termes. A tot estirar, podem extreure provisionalment la conclusió que en aquella comarca gascona s'han atestat les formes *bibo*, *bigò* i *pibo*, però no el *pigo* que apareix en alguns llocs de l'altre costat de la frontera

tampoc gaire allunyats. Alguna altra font indica encara *bíbol* i *píbol* com a nom del *Populus nigra* en aranès (Castroviejo, 1993, p. 473; informació reportada per Vallès [2014, p. 719], tot i que aquí no es digui que són termes aranesos i puguin ser presos per catalans), però sembla més aviat isolada. Seria interessant de resseguir l'origen d'aquesta informació perquè, d'entrada, una lateral final seria del tot irregular segons la fonètica aranesa.

Per establir la distribució de les formes a l'interior de la Vall d'Aran, els treballs que ens poden resultar de més utilitat són els de Bernhard i Coromines. El primer, com a *Populus alba* i també *Populus nigra*, va obtenir *bibo* en sis poblacions (Les, Vilamòs, Arròs, Vielha, Gessa i Bagergue), a més de *bigò* a Garòs i *pibo* a Bausen (Bernhard, 1988, p. 32). Per la seua banda, Coromines (1990, p. 341) qualificava *bibo* de «forma predominant», fins al punt de dir que «comprovo *bíbu* a tots i cada un dels pobles», tot i que alhora admetia que «en unes poques poblacions usen les variants *pibo*, *bigò* o *briule* (*brieule*)». Un cop més, *pibo* seria la forma de Bausen, tot i que assegurava que «s'havia usat en altre temps cap al centre» (cosa més aviat evident tenint en compte que *bibo* no és res més que una deformació de *pibo* per assimilació consonàntica) partint del fet que encara va poder-la sentir a Aubèrt, a la qual cosa afegia, a manera de reforç argumentatiu, que Costa (1877, p. 229) va recollir «*Pivus*» com a nom de *Populus pyramidalis* o «Poll-gabaitx» en aranès. Coromines sosté que hi hauria *bigò* a Gessa o Garòs (a més de Salardú, seguint Krüger), i que *briule* seria una forma pròpia del terçó de Lairissa, recollida a Arres i Vilamòs i atribuïda a aquesta zona a la localitat veïna de Vila, amb la qual cosa un sector de la baixa Vall d'Aran coneixeria formes similars a les que hi ha en la meitat septentrional de Gascunya segons l'ALG, a una distància certament considerable.

Arribats en aquest punt, segons les dades que hem pogut obtenir en el decurs de les nostres enquestes a la Vall d'Aran durant els darrers vint anys en un total de disset poblacions, alguns comentaris o matisacions semblen necessaris per mirar de desfer tantes confusions i fins i tot determinades contradiccions aparents entre les fonts:

a) Tot i que Séguy hi localitzés *pibo*, la forma de Canejan sembla ser *bibo*. De fet, *pibo* —el terme més proper des del punt de vista formal a l'ètim llatí i també a les formes majoritàries en occità— és el mot de Bausen, com correctament van precisar Coromines i Bernhard. Tenint en compte que Séguy va entrevistar l'informador de Canejan quan estava acompanyat d'un informador de Mèles, a la zona fronterera que separa les dues localitats, la confusió entre els termes de les dues localitats sembla fàcil.

b) D'acord amb el fet que tant Coromines com Bernhard recullin sobretot *bibo*, aquesta forma és la que hem obtingut en un bon nombre de localitats araneses. No només a Canejan, per tant, sinó també a

Les, Bossòst, Es Bòrdes (part baixa), Aubèrt, Betren, Escunhau (part central), Gessa, Salardú o Tredòs (part alta).

c) Malgrat el que acabem de dir, almenys en els nostres dies, la variant dissimilada *bigo* no sembla tan poc freqüent com donen a entendre Coromines o Bernhard. *Bigo* fa acte de presència a Vielha, Garòs, Arties, i igualment compareix al costat de *bibo* a Bossòst, Salardú o Bagergue (per tant, sis poblacions en total). Sembla sobretot implantada a la part superior de la comarca i especialment arrelada al voltant del terçó d'Arties e Garòs (amb prolongacions a est i a oest), i això, ben mirat, tampoc no és del tot contradictori amb el fet que fos localitzada a Garòs (Coromines i Bernhard) o a Gessa (Coromines), tot i que en aquesta darrera població ens consti *bibo*. A propòsit d'això, assenyalem encara que podríem posar en relació les formes alt-araneses del tipus *bigo* amb el *pígols* que Krüger va trobar a Alós d'Isil, on és evident —per raons fonètiques— que el terme ha de ser un «préstamo gascón» (Krüger, 1995, p. 62; vegeu també el Diccionari català-valencià-balear [DCVB, VIII: 571]). Ara bé: aquesta forma lliga sobretot amb el *pigo* que l'ALG o Séguy trobaven al Coserans, també ben a prop del Pallars.

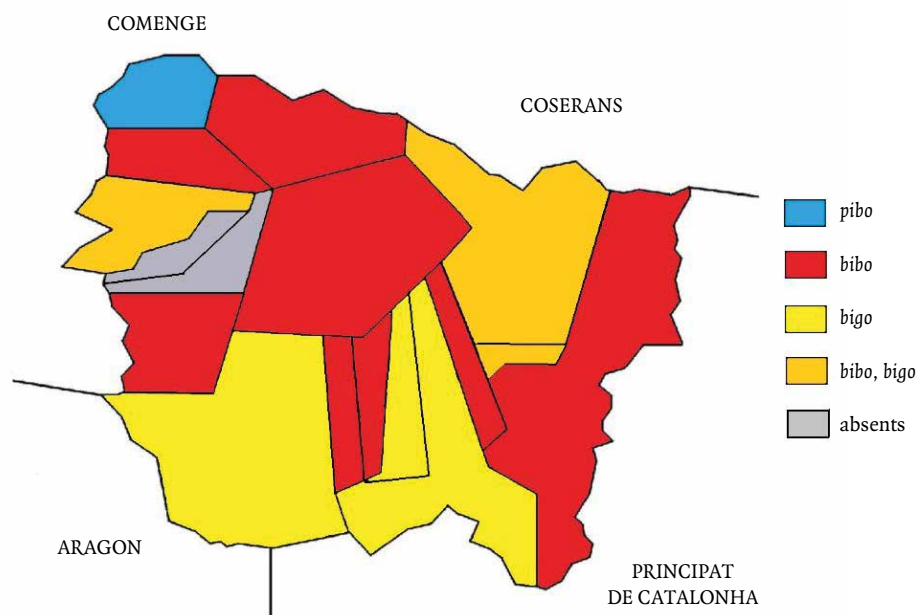
d) Pel que fa a *briule*, si aquesta forma ha existit realment en aranès, avui no sembla quedar-ne cap rastre, ja que no consta en les denominacions obtingudes a Lairissa ni tampoc a Marcatosa (va ser refusada obertament a Vilamòs, Es Bòrdes i Aubèrt). Es tractaria d'un terme paral·lel *síncopat* als que apareixen, segons l'ALG, a la meitat septentrional de Gascunya, cosa que, vista la distància i l'isolament, fa encara més sorprenent l'atribució de Coromines (tot i que no impossible: vegeu a Carrera [2020a] com el nom alt-aranès

del rascle, per exemple, presenta afinitats amb el que reapareix a les Lanes). El cas és que, en les localitats en què el gran savi català ubicava *briule*, avui no hi ha res més que l'iberoromanisme *chòpo*, i que això no deu ser casual tenint en compte que es tracta de poblacions enlairades i allunyades del principal curs d'aigua de la comarca, la Garona. Qui sap si això amagaria la presència anterior d'una forma tan remarcable en aquestes latituds o, ben al contrari, una confusió del gran filòleg català (cosa tampoc inaudita en el cas aranès; vegeu Carrera, 2006, p. 97-98).

e) Per fer més complex tot aquest panorama, no oblidem que, tot i que avui a la Vall d'Aran no en quedi tampoc cap traça, l'ALG (vol. 1, mapa 153) va recollir en diversos punts del departament de l'Arieja termes com *aubar* o *albar* per a diverses menes de pollancre (i no exclusivament per a *Populus alba*; ben al contrari, a Le Pòrt seria *Populus nigra* segons Séguy, 1953, p. 114), un terme que enllaça amb el català *alber* (DECat, vol. 1, p. 144-146) i que continua des de l'Arieja cap a l'Aude (ALLOc, vol. 1, mapa 188; vegeu també Rolland, 1896-1914, vol. 10, p. 207, per exemple) i del qual se'n podrien trobar traces en la toponímia aranesa, com en el nom de lloc *Aubars*, tan conegut a Bossòst (Carrera, 2020b, p. 333-334).

2.2 Clopo, clop, cloc

És una cosa ben coneguda que en part del català nord-occidental pirinenc existeix una denominació *clop* que s'estén pel Pallars, Andorra (Krüger, 1995, p. 62) i zones urgellenques, i que pot arribar, pel sud, fins i tot a la conca de Barberà, com recorda Coromines (DECat, vol. 6, p. 655) i com es pot veure a l'Atlas lingüístic del domini català (ALDC, vol. 5, mapa 1200). L'ori-

MAPA 3. Designacions del pollancre derivades de *PŪPULU en aranès

gen d'aquesta forma sembla ser una base *CLÖPPU, que —d'una banda— no pot deslligar-se d'un *CÖPLU amb descendents eminentment ribagorçans (*cob(l)le*, *cop(l)le*), que alhora —d'una altra banda— fa pensar en un ètim *PÖCLU per al cas català «divergent del ll. PÖPÜLUS» (DECat, vol. 6, p. 654) i que —en última instància— tindria parents itàlics com el *chioppo* que apareix en pisà o toscà, l'abruzzès *kyoppə* (REW 6655; DECat, vol. 6, p. 655) o fins un mossàrab *qulūpuš* (vegeu el *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico* de Coromines i Pascual [DECH, vol. 2, p. 391]). Es tracta d'un tipus de designacions que no són estranyes al gascó. Al costat dels termes que hem vist i detallat anteriorment, el mateix ALG recull el terme *cloc* ['kluk] en alguns punts del Coserans no gaire allunyats de la Vall d'Aran. A Castilhon de Coserans mateix, on l'*Atlas linguistique de France* (ALF, mapa 1008, 'peuplier') havia trobat *pibo* i *cloc* com a noms del pollancre, el *cloc* seria, segons l'atles gascó, el pollancre «haut», per oposició al *pigo* o «commun». A Vathmala, per contra, mentre el *pibo* seria «très haut», el *cloc* seria en canvi «moins haut, tronc plus tordu», tot i que Schöntaler (1937, p. 58) el donava simplement com a 'peuplier' i precisava, en tot cas, que «[e]ine besonders knorrige Art wird *kluk turbač* genannt». Rolland (1896-1914, vol. 10, p. 203) ja va recollir la forma *clouk* com a 'peuplier' a la «Vallée du Couserans», arran d'haver llegit el terme en els proverbis de Castet, amb una curiosa rima amb *hoc*, 'foc': «Era legnou dé *clouc* Que déchéc mourir sa mày Al cant détg *houc*» (Rolland, 1896-1914, vol. 10, p. 204; *era lenha de cloc que deishèc morir sa mair ath cant deth hoc*), en referència al fet que es tracta d'un «mauvais bois de chauffage».

Si ens centrem en els fets aranesos, ja hem comentat que l'ALG (vol. 1, mapa 153) recull *bibo* a Casau per a *Populus alba*. Segons aquesta mateixa font, però, hi hauria també *clop*, aquest *cop* com a *Populus nigra*. Això, en última instància, ja constava a Séguy (1948, p. 94), on s'atribuïa a *klup* un origen en el català immediat mentre es reconeixia, tanmateix, que aquesta forma «se retrouve aussi en Couserans sous la forme *kluk*» (Séguy, 1948, p. 97-98). El més curiós de tot plegat és que, pocs anys més tard, res de tot això sembla constar ni per a *Populus alba* ni per a *Populus nigra* a Séguy (1953, p. 114), on aparentment *cloc*, ['kluk], només apareix a Antràs, a l'Arieja, i encara com a *Populus tremula*.

Una forma molt semblant a les que acabem de veure és l'única que figura com a nom del xop en el glossari de la guia de Juli Soler i Santaló (1998, p. 358): «*clopo*, pollancre». Això contrasta de manera molt visible amb el fet que aparentment no hi hagi res d'aquest estil en el treball de Bernhard (1988), però també amb la circumstància que Vergés (2009, p. 56) atribueixi *clopo* (com a sinònim de *bibo* o *pibo*, per tant 'xop, pollancre', 'chopo' o 'peuplier noir') a Coromines, cosa que fa pensar que l'autor no té constància de l'existència d'aquesta denominació en la llengua oral, i que podria veure's com un símptoma del desús del terme. Sigui

com sigui, *clopo* ja figurava a Costa (1877, p. 229), on es precisava que *Populus nigra* era «*Clupus*, en Aran», i on alhora s'assenyalava que també podia referir-se al *Populus pyramidalis*, al qual ja hem fet referència més amunt: «*Clupus y mejor Pivos en Aran*».

Heyns (1938, p. 135) assegura haver obtingut «*klóp*» a Bossòst com a 'Pappel', la qual cosa xoca obertament amb les dades de Coromines (1990, p. 401), que assegura que formes del tipus *clop(o)* o *cloc* compareixerien a tota la Vall d'Aran amb l'única excepció de la part baixa. Segons el gran lingüista català, *clopo* s'usaria a Vila, Vielha, Gausac, Casau i Casarilh, per tant en una bona colla de poblacions del centre de la comarca, amb un manteniment anòmal de l'àtona final com el que sovint es manifesta en nombrosos topònims del país (Coromines, 1990, p. 55). A Arties, ja a la part alta, vacil·larien entre *clopo* i *clop*, i aquesta darrera forma no només s'utilitzaria a Betlan, Mont i Montcorbau, sinó igualment a tot el terç de Pujòl (Gessa, Tredòs, Unha, Salardú, Bagergue i fins Montgarri, localitat avui deshabitada), en «12 p.», amb la precisió que eren «en quatre d'ells alterats en *klúks* en el pl.». Els termes del tipus *clop(o)/cloc* no designarien el mateix que el *bibo/bigo* (Mont, Casau, Gessa, Unha i Tredòs) en la mesura que «és més baix que aquest, creix més pels costats i té la pela tota blanca» (Coromines, 1990, p. 402). Tot plegat no sembla coincidir exactament amb el que ell mateix havia assenyalat en la seua tesi, on *cloc* era la forma de Bagergue i Tredòs, 'álamo negro', i on *clop* no només era el mot de Gessa sinó també d'Escunhau (Coromines, 1931, p. 401). És també a la seua tesi on Coromines —com Séguy anys més tard— suggereix que aquesta mena de formes tenen un origen en el català immediat, cosa que no consta en l'entrada dedicada a aquests termes del seu monogràfic aranès: «probablement es tomado del catalán. Así lo indican el pertenecer sólo a la parte alta del Valle y la imposibilidad de que POPULUS se haya desdoblado en un mismo dominio en dos voces distintas *klúp* y *píbu*» (Coromines, 1931, p. 402).

Passem, doncs, a establir algunes consideracions en funció de les dades obtingudes sobre el terreny, que posen en qüestió o validen —segons el cas— determinades informacions anteriors.

a) Els casos de Vergés o de Bernhard (el primer no deu haver sentit aquest tipus de formes, el segon ni tan sols sembla consignar-les) poden ser indicatius de la decadència dels termes que ens ocupen. Si bé —com hem observat en la secció anterior— el tipus *pibo/bibo/bigo* apareix de manera robusta a tota la Vall d'Aran (l'única excepció són Arres i Vilamòs, dos pobles enlairats de Lairissa on no ens consta res més que l'element interferencial hispànic *chòpo*, inacceptable normativament), no sembla que ara ens trobem en el mateix cas. Coromines dona a entendre que termes com *clop(o)* o *cloc* tenen una presència massiva fora del Baish Aran, però en els nostres dies les coses no semblen tan clares.

b) Malgrat que Heyns localitzi una forma a Bossòst que suposaria *clöp* (a la qual atribueix una vocal [o] impossible en aranès), la presència de termes del tipus *clöp(o)/clöc* que observem actualment s'acosta a l'àrea dibuixada per Coromines, però al mateix temps no hi coincideix. D'entrada, si aquest lingüista trobava aquesta mena de denominacions a les portes del Baish Aran (Vila) i al terçó de Marcatosa, per la nostra banda podem dir que *clöp(o)* i *clöc* eren refusats explícitament —i, per tant, desconeguts— a Aubèrt, en aquell mateix terçó i a poca distància de la capital, punt on sí que vam poder enregistrar *clöpo*. Pot ben bé ser, per tant, que l'àrea d'aquestes designacions hagi reculat Garona amunt en el temps que ens separa del moment en què Coromines va recollir les seues informacions. D'una altra banda, precisem que hi ha elements que permeten pensar que l'extensió de *clöp(o)/clöc* ha ocupat almenys la meitat del territori aranès, però que alhora cal dir que avui la seua àrea deu haver estat erosionada, ja que té una aparença més o menys discontinua en la mesura que aquesta mena de designacions no apareixen de manera sistemàtica en totes les localitats. Ben mirat, això s'avé amb el que comentàvem sobre Vergés o Bernhard pel que fa a la possible decadència d'aquestes formes. En part, la causant en podria ser la irrupció (molt més intensa que al Baish Aran) de l'hispanisme *chòpo*, que podria haver-se beneficiat de la proximitat formal amb els termes en qüestió.

c) *Clöpo* és la forma de la capital, cosa que concorda plenament amb el que va obtenir-hi Coromines. Per contra, a la localitat immediata de Betren ja hi ha *clöp* (que és alhora el que Séguy va trobar a Casau, població també a tocar de Vielha). *Clöp* reapareix a Arties i a Bagergue i, al seu torn, *clöc* sembla la forma de Garòs, cosa que no coincideix exactament amb el que havia observat Coromines. Aquest darrer terme s'ha d'explicar probablement com una conseqüència hiper-correcta de les assimilacions consonàntiques que es produeixen en el contacte de $[-k]$ i $[-p]$ amb el so fricatiu alveolar del morfema de plural, que tenen com a resultat $[-ts]$ (Carrera, 2007, p. 69). *Clöc* també consta al veí Coserans segons diverses recerques anteriors (ALF, ALG, Schöntaler o Rolland).

d) El tipus *clöp(o)/clöc* referit als pollancre, o més aviat a determinades espècies de pollancre, apareix sempre en situació de polimorfisme, al costat de formes del tipus *bibo/bigo*, amb les quals s'estableix una relació més o menys evident de sinonímia o d'especialització semàntica, que no necessàriament ha de coincidir amb l'oposició —observada en alguns punts gascons— entre *Populus nigra* i *Populus alba* (que és el que ja va trobar Séguy a Casau), oposició tanmateix possible. D'aquesta manera, en alguns punts (Betren, Garòs), la diferència semblava vaporosa, si és que realment se'n feia la distinció. A Vielha, en canvi, distingien *clöpo* i *bigo* remarcant que no són el mateix tipus d'arbre i que, mentre *bigo* seria el terme genèric, *clöpo* faria referència a una varietat molt concreta. Tant a

Arties com a Bagergue asseguraven que el *bibo/bigo* es fa més alt que no pas el *clöp*.

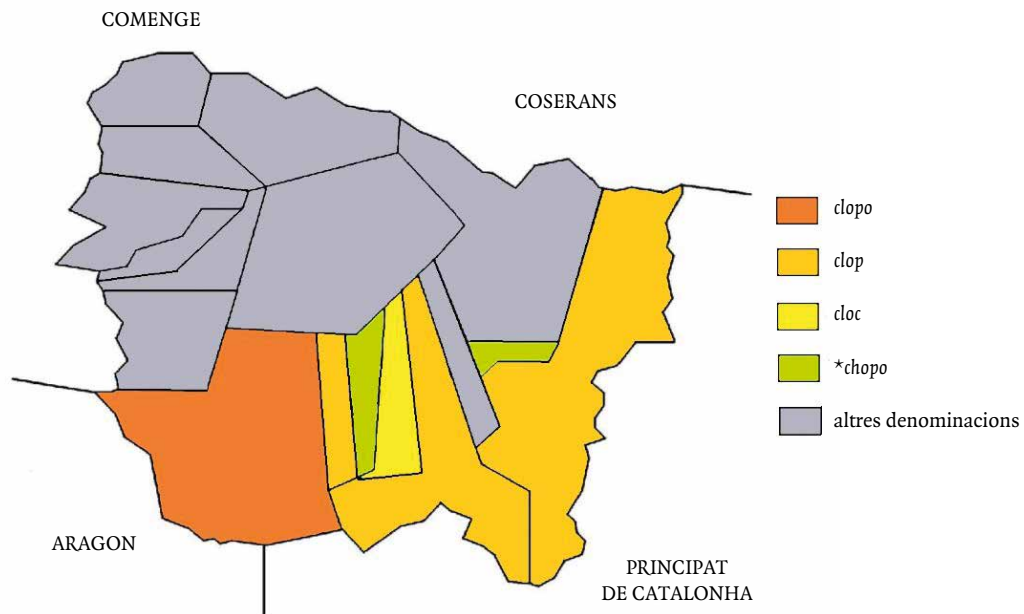
e) El *chòpo* d'Escunhau i de Salardú —localitats on no obtenim *clöp(o)*— potser resulta d'un compromís entre la forma *clöpo* i l'hispanisme *chòpo* (que havíem vist en punts com Vilamòs o Arres, i que a Naut Aran hem obtingut també en punts com Gessa o Tredòs, per als quals s'estableixen més o menys diferències amb el tipus *bibo/bigo*, qui sap si també més o menys improvisades segons el cas) en la mesura que actualment l'aranès tendeix a adaptar el so [o] de procedència ibèrica amb una vocal semioberta. De fet, l'hispanisme *chòpo*, més o menys diferenciat en el referent amb relació a *bibo/bigo*, pot fer acte de presència des d'algun punt baix-aranès com Bossòst fins a Bagergue (on, d'altra banda, el separen no només del *bibo/bigo*, sinó fins i tot del *clöp*). Qui sap, per cert, si en la presència aparentment més sòlida de *chòpo* en punts baix-aranesos veïns (a Vilamòs i Arres de manera exclusiva, a Bossòst al costat de *bibo/bigo*) no s'hi podria veure alguna mena de penetració de l'iberisme des de la veïna vall de Benasc, tot i que això xoqui amb el caràcter eminentment recent que evoca la semioberta o amb el fet que a Es Bòrdes assegurin que *chòpo* és un terme impropri en comptes de *bibo*.

f) És qüestionable el caràcter de catalanisme que Séguy (1948, p. 97) o Coromines (1931, p. 67) atribueixen a *clöp(o)/clöc*. No només cal tenir en compte que el mateix tipus de formes apareixen en el gascò del Coserans (on els catalanismes, tot i que no impossibles, són a priori més difícils de justificar que a la Vall d'Aran), sinó que alguns dels arguments de Coromines (com el desdoblament d'una mateixa base en dues solucions diferents «en un mismo dominio») podrien ser igualment aplicables al català. De fet, no sembla pas inconcebible que *CLÖPPU pugui haver estat una base compartida per zones gascones i catalanes a banda i banda dels Pirineus (no en seria el primer cas), ni tampoc que termes com *pibo/bibo/bigo* hagin rosegat el seu territori, perquè el tipus *clöp(o)/clöc* sembla clarament recessiu. A més a més, un manteniment anòmal de la vocal àtona al centre de la Vall d'Aran no afavoreix precisament la teoria d'un origen català. Normalment, quan hi ha diferències geogràfiques en aquest aspecte, les excepcions a la presència d'una àtona final $[-u]$, es produeixen més aviat en punts baix-aranesos, sigui perquè fan caure la vocal segons allò que seria normal (*har* per *haro*), sigui perquè li prefereixen $[-e]$ (*gimbre* per *gimbri*, *herèishe* per *herèisho*; vegeu Carrera, 2015, p. 72). En aquest cas, però, és precisament la zona més propera al català, on la irregularitat hauria d'estar precisament més arrelada (i on n'hi ha més exemples toponímics), la que no disposa de l'àtona final que sí que es manifesta a Vielha i que Coromines trobava en altres indrets del centre de la comarca. Arribats en aquest punt, fins i tot podríem demanar-nos si la influència catalana no rauria més aviat en la presència de *clöp* (idèntic al mot *pallarès*) en comptes de *clöpo* a la part alta, tot i que això ja no és res més que una simple i potser fantasiosa especulació.

3. Recapitulació

Segons tot el que hem exposat fins ara, si ens fixem en les formes en ús a la Vall d'Aran que tenen el seu origen en *PŪPŪLU, *CLŌPPU i l'iberoromànic *chopo*

(aquestes darreres, òbviament, inacceptables d'un punt de vista normatiu), podem concloure que hi ha (almenys) tretze combinacions possibles entre termes concurrents, que representem en la taula I. ✿

MAPA 4. Designacions derivades de *CLŌPPU i presència de la possible forma híbrida *chopo en aranès

Terçó	Localitat	*PŪPŪLU	*CLŌPPU	iberoromànic <i>chopo</i>
Es Quate Lòcs	Canejan (1)	bibo	-	-
	Bausen (2)	pibo	-	-
	Les (1)	bibo	-	-
	Bossòst (3)	bibo, bigo	-	chòpo
Lairissa	Arres (4)	-	-	chòpo
	Vilamòs (4)	-	-	chòpo
	Es Bòrdes (5)	bibo	-	-
Marcatosa	Aubèrt (5)	bibo	-	-
Castièro	Vielha (6)	bigo	clopo	-
	Betren (7)	bibo	clop	-
	Escunhau (8)	bibo	chopo?	chòpo, chopo
Arties e Garòs	Garòs (9)	bigo	cloc	-
	Arties (10)	bigo	clop	-
Pujòlo	Gessa (11)	bibo	-	chòpo
	Salardú (12)	bibo, bigo	chopo?	chopo
	Tredòs (11)	bibo	-	chòpo
	Bagergue (13)	bibo, bigo	clop	chòpo

TAULA I. Designacions del pollancre en aranès: *PŪPŪLU, *CLŌPPU i iberoromànic *chopo*

4. Bibliografia

- ALDC = VENY, Joan; PONS, Lúdia (2001-2018). *Atles lingüístic del domini català*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 9 v.
- ALF = GILLIÉRON, Jules; EDMONT, Edmont (1902-1910). *Atlas linguistique de la France*. París: Honoré Champion. 9 v.
- ALG = SÉGUY, Jean (dir.) (1954-1973). *Atlas linguistique et ethnographique de la Gascogne*. París: CNRS. 6 v.
- ALLOc = RAVIER, Xavier (dir.) (1978-1993). *Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc occidental*. París: CNRS. 4 v.
- ALLOr = BOISGONTIER, Jacques (dir.) (1981-1986). *Atlas linguistique et ethnographique du Languedoc oriental*. París: CNRS. 3 v.
- ALMC = NAUTON, Pierre (dir.) (1957-1963). *Atlas linguistique du Massif Central*. París: CNRS. 4 v.
- ALP = BOUVIER, Jean-Claude; MARTEL, Claude (1975-2016). *Atlas linguistique et ethnographique de la Provence*. París: CNRS; Forcauquier: Les Alpes de Lumière. 4 v.
- BERNHARD, Gerhard (1988). *Die volkstümlichen Pflanzennamen im Val d'Aran*. Wilhemsfeld: Gottfried Egert.
- CARRERA, Aitor (2006). «L'aportació de Joan Coromines a l'occità de la Vall d'Aran». A: Badia i Margarit, Antoni M. (ed.). *Homenatge de l'IEC a Joan Coromines, en el centenari de la seva naixença*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 81-105.
- (2007). *Gramatica aranesa*. Lleida: Pagès.
- (2015). «L'occità de la Vall d'Aran davant dels parlars gascons veïns. Implicacions lingüístiques de la separació política». A: D. A. *La reintegració de la Vall d'Aran a Catalunya*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció Històrico-Arqueològica, p. 63-96.
- (2020a). «À propos des noms du râteau et de la herse en occitan aranais. Étude de microdialectologie gasconne». *Dialectologia: Revista electrònica*, 25, p. 87-113.
- (2020b). «Notes de toponymie gasconne. À propos de quelques noms de lieux de Bossòst (Val d'Aran)». A: Tamine, Michel (ed.). *Circulations linguistiques dans les noms propres: Onomastique occitane – Onomastica occitana*. París: L'Harmattan, p. 311-344.
- CASTROVIEJO, Santiago (ed.) (1993). *Flora ibérica: Plantas vasculares de la Península Ibérica e Islas Baleares*. Vol. 3. Madrid: Real Jardín Botánico.
- Comission de Mèstres (1984). *Libre de lectura*. Lleida: Generalitat de Catalunya.
- COROMINAS, Juan [COROMINES, Joan] (1931). *Vocabulario aranés*. Barcelona: Imprenta de la Casa de Caridad.
- COROMINES, Joan (1990). *El parlar de la Vall d'Aran: Gramàtica, diccionari i estudis lexicals sobre el gascó*. Barcelona: Curial.
- COSTA, Antonio Cipriano [Costa, Antoni Cebrià] (1877 [1864]). *Introducción a la flora de Cataluña y catálogo razonado de las plantas observadas en esta región*. Barcelona: Imprenta Barcelonesa.
- DCVB = ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de B. (1985 [1930-1962]). *Diccionari català-valencià-balear*. Ciutat de Mallorca: Moll. 10 v.
- DECat = COROMINES, Joan (1980-2001). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Barcelona: Curial: La Caixa. 10 v.
- DECH = COROMINAS, Joan [COROMINES, Joan]; PASCUAL, José Antonio (1980-1991). *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: Gredos. 6 v.
- Equip de redacció [sic] (1980). «Bet [sic] shinhau de vocabulari». *Terra Aranesa*, 10, p. 13.
- FEW = WARTBURG, Walther von (1922-2002). *Französisches etymologisches Wörterbuch. Eine Darstellung des galloromanischen Sprachschatzes*. Leipzig: Klopp; Bonn: Teubner; Basilea: Zbinden. 25 v.
- GRIERA, Antoni (1918). «La frontera del català occidental». *Butlletí de Dialectologia Catalana*, 6, p. 17-37.
- GUILHÈMJOAN, Patric (dir.) (2005). *Dictionnaire français-occitan (gascon)*. Ortès: Per Noste. 2 v.
- HEYNS, Karl (1938). *Wohnkultur, Alp- und Forstwirtschaft im Hochtal der Garonne*. Hamburg: Seminar für romanische Sprachen und Kultur.
- KRÜGER, Fritz (1995 [1936]). *Los Altos Pirineos*. Vol. 1: *Comarcas, casa y hacienda (primera parte)*. Tremp: Garsineu; Osca: Diputación de Huesca; Saragossa: Diputación General de Aragón. [Traducció de l'original alemany de 1936]
- LLENSA DE GELCÉN, Santiago (1953). «Hallazgos botánicos e impresiones forestales correspondientes a nuestras excursiones por el Pirineo leridano (años 1951 y 1952)». *Anales de la Escuela de Peritos Agrícolas y de Especialidades Agropecuarias y de los Servicios Técnicos de Agricultura*, vol. XII, p. 71-104.
- OnomCat = COROMINES, Joan (1989-1997). *Onomasticon Cataloniae*. Barcelona: Curial: La Caixa. 8 v.
- PALAY, Simin (1980 [1932-1934]). *Dictionnaire du béarnais et du gascon modernes*. París: CNRS.
- PDPF = LEVY (1991 [1909]). *Petit dictionnaire provençal-français*. Rafèla: Marcel Petit.
- PSW = LEVY, Emil (1894-1924). *Provenzalisches Supplement-Wörterbuch*. Leipzig: Reisland. 8 v.

- PUITSPELU [sic] (1888). «Le peuplier dans les langues romanes». *Revue des Langues Romanes*, xxxii, p. 289-292.
- RAYNOUARD, François-Just-Marie (1838-1843). *Lexique roman, ou Dictionnaire de la langue des troubadours*. Paris: Silvestre. 5 v.
- REW = MEYER-LÜBKE, Wilhelm (1911-1920). *Romanisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Carl Winter.
- ROHLES, Gerhard (1977 [1935]). *Le Gascon: Études de philologie pyrénéenne*. Tübingen: Max Niemeyer; Pau: Mairimpouey Jeune.
- ROLLAND, Eugène (1896-1914). *Flore populaire de la France, ou Histoire naturelle des plantes dans leurs rapports avec la linguistique et le folklore*. Paris: Librairie Rolland. 11 v.
- RONJAT, Jules (1918-1920). «Gauchat, Louis; Jeanjaquet, Jules: Bibliographie linguistique de la Suisse romande, tome second». *Revue des Langues Romanes*, LX, p. 479-481.
- (1980 [1930-1941]). *Grammaire istorique [sic] des parlers provençaux modernes*. Ginebra: Slatkine; Marsella: Laffitte. 4 v.
- SAUZET, Patric (2019). *Diccionari de botgeta occitan / francés e francés / occitan*. Fouenant: Yoran Embanner.
- SCHÖNTALER, Willy (1937). *Die Mundart des Bethmale-Tales (Ariège)*. Tübingen: Eugen Göbel.
- SÉGUY, Jean (1948). «Noms populaires de plantes au Val d'Aran». A: D. A.: *Mélanges offerts à H. Gavel*. Tolosa: Privat, p. 91-98.
- (1953). *Les Noms populaires de plantes dans les Pyrénées centrales*. Barcelona: CSIC.
- SOLER I SANTALÓ, Juli (1998 [1906]). *La Vall d'Aran (1906)*. Tremp: Garsineu.
- VALLÈS, Joan (dir.) (2014). *Noms de plantes. Corpus de fitonímia catalana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura: TERMCAT.
- VERGÈS, Frederic (2009 [1991]). *Petit diccionari castelhan – aranés (occitan) – catalan – francés aranés (occitan) – castelhan – catalan – francés*. Vielha: Conselh Generau d'Aran.